

protocol meerbegaafd

Inhoudsopgave

	Pag.
1. Inleiding	3
2. Profielen en kenmerken	4
3. Meerbegaafdheid in de kleuterbouw	6
3.1 Signalering	6
3.2 Vervolgstappen	7
3.3 Extra oefenstof	7
4. Meerbegaafdheid in de midden- en bovenbouw	8
4.1 Signalering	8
4.2 Vervolgstappen	8
4.3 Begeleiding	8
4.3.1 Rekenen	8
4.3.2 Taal/spelling/lezen	9
4.4 Extra oefenstof	10
4.4.1 Pittige Plustorens en Techniektorens	10
4.5 Vaardigheden	11
5. Algemeen	13
5.1 Klankbordgroep MB en Commissie MB	13
6. Aandachtspunten	14
 Bijlagen	 15
Kenmerken en indicatoren (hoog)begaafde kinderen	15
Voorbeelden van materialen voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong	19

1. Inleiding

In dit protocol wordt aangegeven welke stappen achtereenvolgens gezet moeten worden om leerlingen, die op een of meer ontwikkelingsgebieden meer dan gemiddeld begaafd zijn, optimaal te begeleiden binnen onze school.

Als school vinden wij dat alle leerlingen, en dus ook de hoog- en meerbegaafde leerlingen, de mogelijkheid moeten hebben een ononderbroken ontwikkeling door te maken. We vinden het belangrijk om zo vroeg mogelijk in de schoolloopbaan te signaleren of een kind eventueel (hoog)begaafd zou kunnen zijn. Veel problemen kunnen daarmee voorkomen worden.

Dit protocol beperkt zich niet tot onderwijs aan hoogbegaafde leerlingen. Het gaat ook over meerbegaafde leerlingen. Deze kinderen zijn niet hoogbegaafd (hiervan is sprake bij een IQ van > 130), maar kunnen duidelijk meer dan de reguliere leerstof aan.

De leerlingen waarvoor dit protocol bedoeld is zijn degenen die:

- meerdere keren hoog scoren op de methode- en LeerlingVolgSysteemtoetsen (A+) op meerdere gebieden
- bij (voor hen uitdagend) werk op maat een grote motivatie hebben om te presteren (goede taakgerichtheid en doorzettingsvermogen om een taak te volbrengen)
- vaak makkelijk leren
- in staat zijn een grote hoeveelheid feitenkennis op te slaan en dat weer te reproduceren.

Leerlingen die hoogbegaafd zijn (IQ > 130), zijn leerlingen:

- die al jong een ontwikkelingsvoorsprong hebben
- met een taalgebruik boven leeftijdsniveau,
- met een sterk geheugen,
- die goed gebruik kunnen maken van informatie,
- die grote denksprongen kunnen maken,
- die snel problemen kunnen oplossen; hoofd- en bijzaken kunnen scheiden,
- met een specifieke interesse op een bepaald terrein,
- die creatieve oplossingen voor bepaalde problemen bedenken

Wanneer hoogbegaafde leerlingen niet of te weinig worden aangesproken op hun niveau kunnen ze gaan onderpresteren en/of opvallend gedrag gaan vertonen. (zie aandachtspunten)

Ook meerbegaafde kinderen kunnen kenmerken van bovenstaande vertonen.

Voor een uitgebreid overzicht van kenmerken en indicatoren zie de bijlage.

Wanneer ouders en/of leerkrachten (hoog)begaafdheid vermoeden, kan (in overleg met ouders en IB-er) een intelligentietest worden afgenomen.

In geval van hoog- en meerbegaafdheid zijn aanpassingen in ons onderwijs nodig. Voor meerbegaafdheid gaat onze voorkeur uit naar begeleiding binnen de groep (in incidentele gevallen kan gekozen worden voor groepsdoorbrekende activiteiten).

In dit protocol geven we aan op welke manier we daar invulling aan geven.

We maken onderscheid tussen inhoudelijke plusdoelen en vaardigheidsplusdoelen.

2. Profielen en kenmerken

Zo'n 10 % van de kinderen laat kenmerken zien die kunnen duiden op (hoog)begaafdheid. Het is echter moeilijk om te spreken over dé eigenschappen van (hoog)begaafde leerlingen, omdat ook deze kinderen uniek zijn. Hun eigenschappen kunnen onderling erg verschillen en soms zelfs tegenovergesteld zijn. Zo is bijvoorbeeld de ene (hoog)begaafde leerling op sociaal gebied erg sterk, terwijl een andere (hoog)begaafde leerling juist erg op zichzelf is gericht. De ene (hoog)begaafde leerling toont zich bijvoorbeeld erg leergierig, terwijl een andere (hoog)begaafde leerling door een inadequaat onderwijsaanbod het plezier in leren misschien verloren heeft en dit niet (meer) laat zien.

Op grond van jarenlange ervaring in de vorm van observaties, interviews en literatuuronderzoek hebben Betts & Neihart (1988; 2010) zes profielen opgesteld.

De zes profielen en hun kenmerken zijn:

profiel	kenmerken
de aangepaste succesvolle leerling 	• perfectionistisch • goede prestaties • zoekt bevestiging bij leerkracht • vermijdt risico's • acceptierend en conformerend • afhankelijk
de uitdagende creatieve leerling 	• corrigeert de leerkracht • stelt regels ter discussie • is eerlijk en direct • inconsistente werkwijzen • creatief • komt op voor eigen opvattingen • competitief • voorkeur voor activiteit en discussie •
de onderduikende leerling 	• ontkent begaafdheid • doet niet mee aan programma's voor (hoog) begaafde leerlingen • zoekt sociale acceptatie
de dubbel-bijzondere leerling 	• werkt inconsistent • presteert gemiddeld of minder • verstoort, reageert af

de risicoleerling 	• maakt taken niet af • zoekt buitenschoolse uitdagingen • creatief • werkt inconsistent • verstoort, reageert af • presteert gemiddeld of minder • defensief • neemt onregelmatig deel aan onderwijs • verwaarloost zichzelf • isoleert zichzelf
de zelfsturende autonome leerling 	• goede sociale vaardigheden • werkt zelfstandig • ontwikkelt eigen doelen • doet mee • werkt zonder bevestiging • werkt enthousiast voor passies • creatief • komt op voor eigen opvattingen • neemt risico

3. Meerbegaafdheid in de kleuterbouw

Bij jonge kinderen (uit groep 1 en 2) spreken we nog niet van hoog- of meerbegaafdheid, maar liever van kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong, omdat zij zich sprongsgewijs ontwikkelen. Hierdoor kan het voorkomen dat een ontwikkelingsvoorsprong tijdelijk is.

(Men spreekt van een kind met een ontwikkelingsvoorsprong wanneer een kind ten opzichte van leeftijdgenoten een voorsprong heeft ontwikkeld op diverse gebieden).

Deze kinderen zijn te herkennen aan:

- Taalvaardigheid. Ze zijn enorm taalvaardig en hebben een groot begrip van de taal en passen de taal goed en gevarieerd toe.
- Intense betrokkenheid. Ze kunnen intens met dingen bezig zijn, ze gaan maar door.
- Diep denken. Ze denken na over levensbeschouwelijke zaken zoals de dood en de zin van het leven.
- Empathisch vermogen. Ze hebben een groot invoelend vermogen.
- Kennishonger. Ze hebben een grote honger naar kennis en hebben vaak belangstelling voor onderwerpen buiten hun directe belevingswereld.
- Logisch denken. Ze zijn in staat het overzicht over complexe gehele te verwerven en van daar uit ook verbanden te leggen.
- Creërend vermogen. Het zijn "scheppende" denkers die vanuit een bestaande situatie vaak tot bijzondere oplossingen kunnen komen voor bestaande problemen.
- Grote fantasie.
- Taakgerichtheid en concentratie. Ze hebben vaak een grote mate van concentratie en taakgerichtheid, vooral wanneer hun taak in hun ogen betekenisvol is.
- Aanpassingsvermogen. Dat kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong op sociaal-emotioneel gebied juist achterlopen, is een misvatting.
- Cijfers en letters. Ze zijn veel meer dan het gemiddelde kind geïnteresseerd in cijfers en letters.
- Sterk geheugen. Het zijn kinderen die soms maanden later ergens op terug kunnen komen.
- Humor. Hun gevoel voor humor is al vroeg ontwikkeld en ze hebben vaak een heel eigen gevoel voor humor.

Niet alle kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong laten deze kenmerken zien, hierdoor is het belangrijk dat de leerkracht er op let dat het kind niet gaat onderpresteren. Het is ook belangrijk om zo vroeg mogelijk de ontwikkelingsvoorsprong te signaleren en het onderwijskundig handelen daarop aan te passen.

Let op: Vooral in de eerste dagen dat kleuters op school komen moeten de leerkrachten al actief bekijken of ze te maken hebben met een "Hoogbegaafde" kleuter. Deze kinderen zijn namelijk in staat om zich heel snel aan te passen aan de "gemiddelde standaard" en dan is signaleren niet meer zo gemakkelijk.

Afspraak: In de eerste week dat 4-jarige leerlingen op school zijn, wordt door de Plusleerkracht Onderbouw "De Menstekening van Goudenough" met de nieuwe leerlingen gedaan.

3.1 Signalering:

Signalering vindt plaats op de volgende manieren:

- Observaties door leerkracht /intern begeleider.
- Informatie van voorschoolse periode (peuterspeelzaal of kinderdagverblijf).
- Intakeformulier / gesprek met ouders van nieuwe leerlingen over de vroege ontwikkeling.
- Individuele leerlijnen groep 1-2
- Toetsuitslagen CITO LeerlingVolgSysteem Taal en/of Rekenen voor kleuters

- Zien! Vragenlijst over Sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen.

3.2 Vervolgstappen:

- Bij leerlingen die op één vakgebied uitblinken zal de begeleiding aangepast worden op dat gebied. In groep 1 en 2 is het binnen het werken met thema's mogelijk de leerling uit te dagen en aan te spreken op zijn mogelijkheden.
- Bij zeer grote voorsprong op meerdere gebieden: eventueel **extern** laten testen om meer te weten te komen over de ontwikkelingsvoorsprong en vervolgens een passend plan op te kunnen stellen.
- Bij grote voorsprong kan de leerling op school buiten de groep werken met de Plusleerkracht Onderbouw. Dit gaat altijd in afstemming met ouders.

In de voorbereiding van de thema's worden extra materialen/ideeën gepland. (zie ook bijlage) Ook de ontwikkelingsgebieden waarin een leerling geen of een (veel) minder grote voorsprong heeft, worden gestimuleerd zodat er geen eenzijdige aandacht uitgaat naar één gebied (bijv. de cognitieve ontwikkeling).

Van leerlingen bij wie is gebleken dat zij meer aankunnen worden standaard meer/ andere dingen gevraagd. Ook wanneer het kind hier niet om vraagt, wordt dit geprobeerd.

Als blijkt dat bovenstaande maatregelen niet afdoende zijn en als de tests wijzen op een grote ontwikkelingsvoorsprong wordt met alle betrokkenen bepaald wat een vervolgstap zal worden.

3.3 Extra oefenstof:

Voor kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong bestaat de mogelijkheid hen te laten werken met in de kleutergroep aanwezige taal-, lees- en rekenmaterialen en/of de computer.

Om het meer uitdagend te laten zijn, moet er gezocht worden naar aanvullende opdrachten met een hogere moeilijkheidsgraad en complexiteit.

Met veel van de materialen die op school aanwezig zijn, kunnen extra uitdagende oefeningen worden gedaan. (Voor voorbeelden: zie bijlage)

4 Meerbegaafdheid in de middenbouw en bovenbouw

4.1 Signalering:

- Observaties door leerkracht
- Schoolprestaties (hoge toets- en CITO LVS-scores; hoge scores regulier werk).
- Werkhouding/motivatie
- Informatie van ouders
- Zien! Vragenlijst over Sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen.

4.2 Vervolgstappen:

Op het moment dat vermoed wordt dat een leerling meerbegaafd is, wordt in een gesprek met leerkracht(en), de ouders en de IB'er de onderwijsbehoefte van de leerling besproken.

Uitgangspunt is dat de leerlingen in principe meedoen met de introductie van nieuwe leerstof. Ze hebben minder behoefte aan oefenstof en nauwelijks of geen behoefte aan herhalingsstof. Begaafde leerlingen winnen extra tijd, doordat ze sneller werken of slechts een gedeelte van het groepsprogramma verwerken. In die extra tijd kan het onderwijsaanbod verrijkt worden met leerstof of taken die zo goed mogelijk tegemoet komen aan de wensen en mogelijkheden van die leerlingen. De leerstof wordt op een hoger niveau van moeilijkheidsgraad gebracht. Er wordt meer een beroep op probleemoplossend vermogen gedaan. De opdrachten hebben een uitdagend karakter.

Deze leerlingen volgen in principe, net als de andere leerlingen in de groep gewoon de methode. Ze werken dus niet vooruit.

Tijdens en voor de onderwijsaanpassingen is overleg met alle betrokkenen van groot belang: de leerkracht(en), de IB'er, de leerling zelf en de ouders.

- Per leerling zal bekeken worden hoe de onderwijstijd verder ingevuld gaat worden (waarbij is gekozen voor verdieping/verrijking in de breedte en niet voor het versnellen van de lesstof). Let op matching en stretching.
- Meer- en hoogbegaafde leerlingen moeten ook leren leren. De te leren stof voor bv toetsen moet moeilijk genoeg zijn. Zie het geheugen als een spier die getraind moet worden. Geheugen oefenen is een doel op zich.
- Talent x inzet x strategie = eindresultaat
- Van tevoren wordt een doel vastgesteld, dit kan een inhoudelijk doel of een vaardigheidsdoel zijn.
- Bij zeer grote voorsprong op meerdere gebieden: extern laten testen om meer te weten te komen over de begaafdheid om vervolgens een passend plan op te kunnen stellen
- Er wordt een gesprek gevoerd met leerling en ouder(s).
- Feedback is erg belangrijk (bv wat kan jij doen om het beter te maken (niet goed of perfect gebruiken). Feedback gaat bv over inzet, gebruik van de juiste strategie en eindresultaat.

Ook bij leerlingen die op één vakgebied hoog scoren zal het leerstofaanbod (volgens onderstaand begeleidingsplan) aangepast worden.

Omdat het ook voor kan komen dat een leerling op het ene gebied hoog, maar op een ander gebied juist (te) laag scoort, is het mogelijk dat zo'n leerling op het ene vakgebied verdieping/verrijking krijgt en op een ander gebied (waar het minder goed scoort) remediërend materiaal en/of oefenstof krijgt aangeboden.

4.3 Begeleiding:

4.3.1 Rekenen

- **Groep 3 t/m 8**

De leerstof wordt compact aangeboden. Onder compacten verstaan we het, voor een (groot) deel, schrappen van de oefen- en herhalingsstof.

De leerling kan versneld door de reguliere leerstof. De onderwijstijd die hierdoor overblijft wordt aangevuld met verrijksstof. Deze stof biedt nieuwe uitdagingen, waardoor er verdieping optreedt.

4.3.2 Taal/spelling/lezen

- **Groep 3:**

In groep 3 wordt met de methode Veilig Leren Lezen gewerkt, een methode voor technisch en begrijpend lezen, spelling en woordenschat. Daarnaast is er veel aandacht voor spreken/luisteren en leesbevordering.

Met leerlingen die al beschikken over een volledige letterkennis, wordt een 'zongroep' gevormd. Aan het eind van elke kern wordt door toetsing bepaald welke leerlingen de leerlijn zongaan volgen. Deze leerlingen moeten naast een vlotte beheersing van de letters ook voldoende vlot klankzuivere woorden met een medeklinker-klinker-medeklinker structuur kunnen lezen. Bovendien is het belangrijk dat zij zelfstandig kunnen werken. Leerlingen die de leerlijn volgen, werken veelal zelfstandig in leesboekjes en werkboekjes met leerstof op een hoger niveau.

Ook is het mogelijk dat leerlingen die een grote voorsprong op technisch lezen hebben meedoen met Nieuwsbegrip. Dit kan in groep 4 of met de chroombooks in de eigen klas.

- **Groep 4 t/m 8:**

Taal/spelling

De leerstof wordt compact aangeboden en zelfstandig verwerkt.

De leerlingen maken ook de extra opdrachten. Bij taal staan die aan het einde van iedere les, bij spelling staan deze aan het einde van het werkboek.

Daarna maken de leerlingen Plustaken (kaartenbak/computer) uit de methode (taalactiviteiten vanuit een andere invalshoek: Spelling en taal komen meer in toepassende vorm aan de orde)

Voor spelling geldt daarnaast het volgende:

Aan het begin van het blok maken de leerlingen de spellingstoets (controledictee).

Dan zijn er twee mogelijkheden.

1. De toets wordt goed gemaakt. Als de toets goed gemaakt wordt, worden de bijbehorende spellingsoefeningen overgeslagen.

2. De toets wordt op onderdelen niet goed gemaakt. De leerling krijgt instructie (denkwijze/strategie/regel) en enkele oefeningen uit de methode die betrekking hebben op de spellingscategorie(ën) waartoe de fouten behoren.

N.B. De spellingscategorieën en de bijbehorende regels worden in groep 4 voor het eerst aangeboden. Omdat het van belang is dat alle kinderen m.n. de door de methode gehanteerde terminologie begrijpen, kan in (het begin van) groep 4 van het bovenstaande worden afgeweken. Daarnaast ervaren we dat met het vernieuwen van de spellingsmethode de kinderen in de bovenbouw woorden moeten schrijven die van veel moeilijker niveau zijn dan van de oude methode. Ook zeer goede spellers hebben in veel gevallen (wat) oefening nodig. Omdat het ze hierdoor

vaak niet lukt het dictee zonder oefening foutloos of nagenoeg foutloos te maken, verwerken zij ook eerst (een deel van) het nieuw aangeboden.

In de praktijk blijkt dat de werkwoordspelling voor bijna alle leerlingen in het basisonderwijs niet eenvoudig is. Mocht een leerling de werkwoordspelling (of onderdelen ervan) beheersen, dan mag hij/zij de bijbehorende oefeningen overslaan. Indien dit niet het geval is doet de leerling mee met de uitleg en maakt hij/zij deze oefeningen

Begrijpend lezen:

De tekst en bijbehorende opdrachten kunnen op een hoger niveau aangeboden worden. Zo kan een leerling uit groep 5 (niveau A) de tekst en opdrachten op het niveau van groep 7 (niveau B) krijgen. Het onderwerp (een item uit het actuele nieuws) is op elk niveau hetzelfde, zodat de leerlingen mee kunnen doen met de instructie en het volgen van het stappenplan (toepassen van de strategieën)

Daarna kunnen de leerlingen evt op de computer meer informatie zoeken over het onderwerp en dit presenteren aan de groep.

Technisch lezen:

De leerlingen krijgen leesboeken aangeboden op een hoger niveau met leesmoeilijkheden die nog niet eerder aan de orde zijn geweest.

Daarnaast krijgen ze extra oefenstof aangeboden in de vorm van (schrijf)opdrachten n.a.v. wat ze gelezen hebben.

Bijv. een vervolg schrijven op het verhaal. Of een kaart maken van de omgeving waarin het verhaal speelt. Het is van belang dat de vraagstelling in de opdracht passend is en dat de taak aansluit bij de interesse van de leerling.

4.4 Extra oefenstof:

Daarnaast bestaat de mogelijkheid de leerlingen te laten werken aan verrijkingsstof die niet gerelateerd is aan een van de methodes:

- Bolleboos
- Vooruit
- Webpaden (Yurls)
- Webquest
- Language nut
- Pluswerk
- Denkwerk
- Sterrenwerk
- Smartgames
- Techniektorens
- Pittige Plus Torens

Ook kan er thematisch en in blokken een activiteit aan de orde komen. Te denken valt aan bridge en schaken e.d..

4.4.1 Techniek torens en Pittige Plus Torens

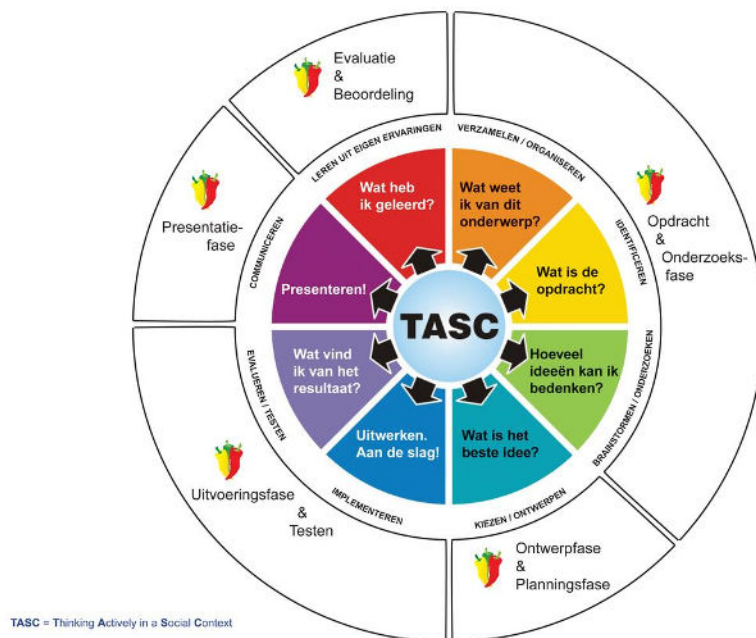
Voor MB leerlingen uit de groepen 3 t/m 8 is het mogelijk om als extra werk te werken met de Techniek- of Pittige Plus Torens. Dit past binnen het MB protocol en is mogelijk na afstemming tussen de leerkracht en de IB-er en na instemming van ouders. De kinderen werken dan onder

schooltijd buiten de groep o.l.v. een vrij geroosterde (Plus)leerkracht in een groepje met MB leerlingen.

Techniek Torens.

Met het werken met de Techniek Torens leren leerlingen Onderzoekend & Ontwerpend Leren en gaan driedimensionaal aan de slag. Dit is goed voor hun fijn motorische ontwikkeling, zelfredzaamheid en creativiteit. Het concept draagt bij aan een rijke leeromgeving.

Fasen Ontwerpcyclus	Ontwerp vaardigheden
1 VERKENNEN	Onderwerp en context verkennen; inventariseren welke kennis en ervaring al aanwezig is over het onderwerp. Gegevens verzamelen.
2 PROBLEEMSTELLING	(h)erkennen van een specifiek probleem/behoefte, probleem verwoorden, heldere eisen formuleren
3 BRAINTORMEN & ONTWERP	oplossingsmogelijkheden overdenken, vragen stellen, voorspellingen doen, oplossingen formuleren. Geschikt materiaal en gereedschappen kiezen, herkennen constructie- en bewegingsprincipes, plannen, schematisch uitwerken
4 UITVOEREN	Gereedschap gebruiken, materiaal bewerken, volgens plan werken
5 TESTEN	Testen prototype aan de hand van eisen, relatie leggen tussen oplossing en gestelde eisen, onvolkomenheden herkennen
6 PRESENTEREN	Verslag maken, presenteren, demonstreren/ uitleggen, portfolio aanleggen, oplossing/ product van anderen beoordelen
7 VERDIEPING	Reflecteren, discussiëren, vergelijken met echte producten of arte facts/oplossingen van klasgenoten

Pittige Plus Torens

De Pittige Plus Torens is een uitdagende lesconcept voor excellentie onderwijs in de basisschool. Het kleurrijke meubel zit boordevol pittige, creatieve projecten en materialen die een echte uitdaging bieden aan meer- en hoog-intelligente kinderen.

Projectmatig samenwerken, leren leren, reflecteren, plannen, leren fouten maken, de projecten spreken dé competenties aan die nodig zijn om de talenten van deze groep kinderen optimaal te ontwikkelen en hierdoor van een verveeld kind een gelukkig kind maken.

Onderzoekend en ontwerpend leren met het TASC-model

Bij elk project werken de leerlingen zelfstandig op hun eigen niveau in kleine groepjes van twee of drie kinderen. Ze doorlopen tijdens elk project de verschillende fasen van het TASC-model (zie hieronder). Het 'onderzoekend leren' vindt met name plaats in de opdracht- en onderzoeksfase. Het ontwerpend leren vindt met name plaats in de ontwerp-, planning-, uitvoerings- en testfase. Tijdens het doorlopen van het gehele TASC-model gaan de leerlingen: oriënteren, onderzoeken, ontwerpen, plannen, testen, uitvoeren, presenteren en evalueren. De leerlingen hebben na iedere fase een 'reflectie moment' met de begeleider.

4.5 Vaardigheden:

Het is van belang om bij meer- en hoogbegaafde leerlingen aandacht te hebben voor de volgende vaardigheden:

- Omgaan met frustraties: veel dingen komen zo aanwaaien, waardoor de leerlingen niet leren omgaan met frustratie en geen doorzettingsvermogen kweken.
- Zelfstandig werken: ze worden vaak individueel begeleid, maar hebben ook vaak last van faalangst.

- Samenwerken: ze vaak zelf al een oplossing/willen het goed doen, met de inbreng van anderen omgaan is dan lastig.
- Zelfreflectie: als het kind de slimste van de klas is, kan het een vertekend zelfbeeld hebben. Ieder mens heeft sterke en zwakke kanten, de truc is om daar mee te leren omgaan.

Voor deze vaardigheden/vaardigheidsdoelen kan binnen de extra oefenstof aandacht zijn. Het is ook van belang dat de executieve functies van de leerlingen optimaal ingezet kunnen worden.

Executieve functies zijn functies in je brein die het mogelijk maken dat je rationele beslissingen neemt, impulsen beheerst en je kunt focussen op wat belangrijk is.

1. Werkgeheugen: informatie onthouden bij uitvoering van complexe zaken
2. Plannen: een plan maken, volgorde bepalen en je eraan kunnen houden
3. Organiseren: Systemen ontwikkelen, informatie en materialen ordenen (bv vaste plek, vaste volgorde)
4. Time management: inschatten van benodigde tijd, verdeling van tijd, deadlines halen
5. Taak initiatie: meteen beginnen, op tijd en efficiënt
6. Volgehouden aandacht: concentreren op een taak ondanks afleiding
7. Doelgericht gedrag: doelen formuleren zonder af te dwalen of afgeschrikt te worden (doorzettingsvermogen)
8. Respons Inhibitie: uitstellen van een respons bij eerste impuls, denken voor je doet
9. Emotie regulatie: emoties reguleren om doel te behalen (alles mag er zijn, maar hoe ga je ermee om)
10. Flexibiliteit: Flexibel omgaan met veranderingen en tegenslag (plannen kunnen herzien, aanpassen aan omstandigheden)
11. Metacognitie: jezelf en de situatie overzien, zelf evaluatie/monitoring, helikopterview

Op school zijn de uitgewerkte leerlijnen voor executieve functies beschikbaar.

5 Algemeen:

Aan het werken met de extra oefenstof/verrijkingsstof worden wel eisen en doelen gesteld.

De eisen die wij stellen:

- Tijdsbestek/planning van de leerstof
- Netheid van het werk
- Hoeveelheid te maken werk
- Resultaten

Deze leerlingen zullen dan ook geregeld begeleid en gecontroleerd worden.

Het is een misverstand te denken dat met het aanbod van het juiste leermiddel de rol van de leerkracht tot een minimum teruggebracht kan worden. Extra leerstof is zeker niet vrijblijvend. Begeleiding van de begaafde leerling d.m.v. een goede introductie en instructie, het geven van feedback, regelmatig tussentijds contact over de vorderingen, het stellen van einddoelen en het geven van een reële beoordeling, is onmisbaar.

Het is aan te bevelen de leerling en de ouders te betrekken bij de keuze van de activiteiten. Hierdoor wordt de leerling ook medeverantwoordelijk gemaakt.

De keuzes die gemaakt worden, worden door de leerkracht vastgelegd in het leerlingadministratie/leerlingvolgsysteem Parnassys. Zo is een goede overdracht naar een andere leerkracht en/of een andere groep gewaarborgd.

Bij voorkeur moet er voldoende variatie in de opdrachten en werkvormen zijn. De activiteiten moeten beoordeeld worden en ook op het rapport van de leerling vermeld worden.

Het is belangrijk dat er contact is met andere kinderen, die ook werken aan verrijkingstof.

Samenwerken is **verrijkend en voorkomt dat een kind een uitzonderingspositie gaat innemen**

De doelen die gehanteerd worden staan in de handleiding van het materiaal beschreven en worden overgenomen in het groepsplan van de klas.

Vanzelfsprekend is evaluatie van het plan belangrijk.

Zijn er knelpunten of problemen opgetreden?

Is de compacting voldoende gebleken?

Biedt de verrijkingsstof voldoende uitdaging?

Hoe is de reactie van de leerling?

Zijn de doelstellingen gehaald?

Als blijkt dat bovenstaande maatregelen niet afdoende zijn en als de tests wijzen op een grote ontwikkelingsvoorsprong wordt met alle betrokkenen bepaald wat een vervolgstap zal worden.

5.1 Klankbordgroep MB en Commissie MB

Op 't Wold hechten we aan een goed werkend protocol voor Meerbegaafde kinderen. Om dit zo te houden is er vanuit het personeel een Commissie MB die initiatieven op dit gebied initieert. Deze commissie monitort en zorgt dat de werkwijze ingebed is én het protocol zelf up-to-date blijft.

Ook is er aandacht voor behoud en ontwikkeling van expertise binnen het team

Omdat samenwerking met ouders óók op dit gebied van wezenlijk belang is, hebben we daarnaast een klankbordgroep MB met ouders. Enkele keren per jaar vindt er een bijeenkomst plaats. We monitoren de werkwijze, bespreken het protocol en wederzijds kunnen er nieuwe initiatieven besproken worden.

6 Aandachtspunten:

Een (hoog)begaafde leerling hoeft niet tegen problemen aan te lopen.

Een deel van de (hoog)begaafden ontwikkelt zich als een zelfstandige leerling.

Een deel loopt echter wel tegen problemen aan en gaat onderpresteren.

Dat wil zeggen dat zij niet laten zien wat op basis van hun capaciteiten verwacht kan worden, dat er dus geen evenwichtig leerproces is.

Onderpresteren kan leiden tot aanpassing (doet mee met het gemiddelde van de klas of presteert onder zijn niveau) of tot rebellie (clownsgedrag, opstandigheid) en op termijn zelfs tot psychische problematiek.

In alle gevallen raken kinderen gedemotiveerd. Het is dus zaak om onderpresteren te voorkomen en tijdig te signaleren.

Om hoog- of meerbegaafdheid aan te kunnen tonen adviseren deskundigen de WISC pas vanaf halverwege groep 4 af te nemen.

De ontwikkeling van kinderen verloopt niet lineair. M.n. bij kinderen tot 6 jaar (kleuters) verloopt die ontwikkeling veelal sprongsgewijs.

Een dergelijke sprong in de ontwikkeling kan van (zeer) tijdelijke aard zijn. Zo kan een kleuter met een voorsprong op zijn leeftijdgenootjes die voorsprong in de loop van het jaar weer verliezen.

Het is daarom van belang een kleuter met een (vermoede) ontwikkelingsvoorsprong niet te overvragen. Dit kan tot onnodige spanning en frustratie leiden.

Bijlagen

Kenmerken en indicatoren van (hoog)begaafde kinderen

Kenmerken	van (hoog)begaafde leerlingen	Indicatoren
Hoge intelligentie	(Hoog)begaafde leerlingen beschikken over hoge intellectuele capaciteiten.	• is (in potentie) tot uitzonderlijke prestaties in staat • presteert zeer hoog op toetsen (A+) • heeft een totale IQ score > 120 en een IQ score <u>bereik</u> rond 130 op tenminste één intelligentiefactor
Vroege ontwikkeling	(Hoog)begaafde leerlingen zijn geestelijk vroegrijp en worden gekenmerkt door een ontwikkelingsvoorsprong. Zij kunnen meestal op vroege leeftijd al lezen, praten, schrijven en hebben een vroege ontwikkeling van getalbegrip. Hierdoor kunnen zij zich gemakkelijk leerstof uit hogere leerjaren eigen maken. Ook stellen zij op jonge leeftijd al levensbeschouwelijke vragen en denken zij al vroeg na over de zin van het leven.	• is geestelijk vroegrijp, heeft een ontwikkelingsvoorsprong • is gericht op prikkels uit de omgeving • heeft op jonge leeftijd al gevoel voor objectpermanentie • heeft op jonge leeftijd ontwikkeling van psychomotoriek • kan op jonge leeftijd lezen • is eerder met spreken • heeft vroege belangstelling voor cijfers en letters • geeft vroeg blijk van gedetailleerde kennis van de omgeving • kan al vroeg een voorbeeldmodel (onder andere lego) nabouwen • tekent op hoger niveau dan leeftijdsgenoten • heeft een vroege ontwikkeling van getalbegrip • kan zich gemakkelijk leerstof uit hogere leerjaren eigen maken • heeft op jonge leeftijd al gevoel voor symboliek • kan al praten, lezen en schrijven op jonge leeftijd
Uitblinken op één of meerdere gebieden	Een bijzondere begaafdheid kan tot uitdrukking komen in motorische, sociale, artistieke en intellectuele vaardigheden. Vaak treden deze begaafdheidsvormen gecombineerd op en blinken (hoog)begaafde leerlingen uit in meerdere gebieden, zoals bijvoorbeeld in taal en wiskunde. (Hoog)begaafde leerlingen hebben op taalgebied een grote woordenschat en vertonen een zeer goed en adequaat woordgebruik.	• is zeer goed in rekenen/wiskunde • heeft zeer goed taalgebruik • heeft een grote woordenschat / adequaat woordgebruik • kan vroeg praten in samengestelde zinnen • is zeker niet goed in alles

Kenmerken	van (hoog)begaafde leerlingen	Indicatoren
Gemakkelijk kunnen leren	(Hoog)begaafde leerlingen hebben over het algemeen een zeer goed geheugen en kunnen hierdoor goed informatie onthouden en verwerken. Zij begrijpen nieuwe leerstof dan ook aanzienlijk sneller dan gemiddelde leerlingen en zijn daardoor sneller klaar met opdrachten en huiswerk. Hierdoor hebben zij vaak een leertempo dat beduidend hoger is dan het tempo van de gemiddelde leerling.	• is snel van begrip • kan complexe aanwijzingen makkelijk volgen • heeft een goed opmerkingsvermogen • kan leerstof snel verwerken • heeft een zeer goed geheugen • kan snel onthouden • kan snel lezen • kan snel denken • heeft een uitstekend geheugen en gebruik van informatie • heeft een leertempo 2 tot 5 keer hoger dan de gemiddelde leerling
Goed leggen van (causale) verbanden	(Hoog)begaafde leerlingen kunnen gemakkelijk (causale) verbanden leggen en hebben hierover een goed overzicht.	• kan gemakkelijk (causale) verbanden en relaties leggen • heeft de neiging om ideeën of dingen op een ongebruikelijke en niet voor de hand liggende manier te combineren • kan gemakkelijk betekenissen begrijpen
Het makkelijk kunnen analyseren van problemen	(Hoog)begaafde leerlingen zijn snelle probleemanalyseerders. Zij kunnen snel vaststellen wat de aard van een probleem is. Daarnaast zijn (hoog)begaafde leerlingen vaak vindingrijk in het ontwikkelen van eigen oplossingsmethoden. Dit kan soms problemen opleveren als zij zich een verkeerde oplossingsmethode hebben aangeleerd, omdat zij deze methode moeilijk weer los kunnen laten.	• kan snel problemen analyseren • is vaardig in het toepassen van oplossingsmethoden in diverse situaties • houdt vast in het oplossen van problemen • is vindingrijk in oplossingsmethoden • heeft plezier in het oplossen van problemen • heeft eigen (verschillende) oplossingsmethoden • kan goed omgaan met problemen: ziet snel wat relevant is en komt sneller tot essentie
Het maken van grote denksprongen	Een (hoog)begaafde leerling maakt grotere leerstappen en heeft daarom minder tijd nodig.	• kan grotere leerstappen maken • kan grote denksprongen maken
Voorkeur voor abstractie	(Hoog)begaafde leerlingen kunnen goed abstract denken. Zij generaliseren gemakkelijker dan hun andere klasgenoten en hebben een goed overzicht van de kennisgehelen. Zij hebben geen behoefte aan concretisering van de lesstof door het gebruik van voorbeelden	• kan goed abstract denken • generaliseert van bijzonder naar algemeen • overziet kennisgehelen • is een productieve denker
Hoge mate van zelfstandigheid	(Hoog)begaafde leerlingen willen liever niet geholpen worden en geven de voorkeur aan zelfstandig werken. Bij het werken in	• heeft weinig behoefte aan instructie • wil dingen op eigen manier doen (bijvoorbeeld eigen manier van rekenen)

Kenmerken	van (hoog)begaafde leerlingen	Indicatoren
	groepsverband vertoont de (hoog)begaafde leerling veel initiatief en neemt hij/zij vaak de leiding. Bovendien wil de leerling dingen graag op zijn/haar eigen wijze doen, zoals het zelf bedenken van een methode voor het uitrekenen van sommen.	• wil zelf ontdekken • is zelfstandig • toont initiatief • neemt leiding • is verantwoordelijk voor eigen handelen • reflecteert op eigen handelen • geeft de voorkeur aan zelfregulatie: besteedt soms wat meer tijd aan plannen, maar komt sneller tot besluitvorming • wil zelf en kan grotendeels zelf de benodigde kennis vergaren, onderzoeken, structureren en analyseren
Brede of juist specifieke interesse / hoge motivatie / veel energie	Het is belangrijk dat het onderwerp van de opdracht de leerling interesseert. Bij (hoog)begaafde leerlingen is namelijk het kunnen een voorwaarde, maar het willen van even groot belang. Als het onderwerp aansluit bij de interesse van de leerling, dan is motivatie verzekerd. Er is aangetoond dat talent pas doorzet als de leerlingen plezier beleven aan de (leer)activiteiten. Een kenmerk van (hoog)begaafde leerlingen is dat zij zeer leergierig zijn. Als een onderwerp de leerling interesseert dan pluist hij het onderwerp vaak tot op de bodem uit. Maar het tegenovergestelde geldt ook: als een (hoog)begaafde leerling geen interesse heeft voor een bepaald onderwerp, dan kan hij moeilijk de motivatie opbrengen om zich erin te verdiepen.	• brede interesse • vraagt eindeloos waarom • heeft een hoge motivatie • neemt geen genoegen met halve informatie/ halve oplossingen • heeft grote doorzettingsvermogen/volharding • is intrinsiek gemotiveerd • is bereid om moeilijke taken op te nemen • is bereid om in eigen tijd verder te werken • is snel betrokken op het werk • heeft veel energie/onvermoeibaar
Creatief / origineel	In de opdrachten laten (hoog)begaafde leerlingen vaak zien dat zij originele en creatieve ideeën en/of oplossingen hebben. Zij maken onverwachte zijsprongen en hebben grote verbeeldingskracht.	• maakt onverwachte zijsprongen • is origineel • is een intuïtieve denker • heeft hekel aan routinetaken • heeft grote verbeeldingskracht • interesse in experimenteren en het dingen op andere manieren te doen/staat open voor nieuwe ervaringen • pakt zaken graag anders aan • is creatief
Perfectionistisch	(Hoog)begaafde leerlingen zijn perfectionistisch aangelegd. Zij houden niet van half werk.	• is perfectionistisch

Kenmerken	van (hoog)begaafde leerlingen	Indicatoren
Apart gevoel voor humor	(Hoog)begaafde leerlingen bezitten over het algemeen een apart gevoel voor humor.	• heeft een apart gevoel voor humor • groot gevoel voor humor
Hoge mate van concentratie	(Hoog)begaafde leerlingen kennen een hoge mate van concentratie en hebben daarbij een langere aandacht spanne dan de gemiddelde leerlingen.	• langere aandacht spanne, volharding en intense concentratie • is geconcentreerd • kan zich op jonge leeftijd buitengewoon lang concentreren • hoge mate van concentratie, lange aandacht spanningsboog met betrekking tot interessegebieden

Voorbeelden van materialen voor kleuters met ontwikkelingsvoorsprong (en hoe ze zijn in te zetten)

Rekenen

Kralenplank

- Plaats een elastiek over het midden van de kralenplank. Laat kinderen een figuur maken dat weer 'heel' wordt als ze een spiegel gebruiken. (analyseren, experimenteren)
- Breid je les over symmetrie uit en maak een kruis met twee elastieken over de kralenplank. Laat ze een ontwerp maken in 1 van de hoeken. Gebruik een hoekspiegel (uit de spiegelkist) om de hele figuur te zien. Dan de figuur helemaal laten leggen. (analyseren)
- Tweehandig werken: vraag het kind om steeds met twee handen tegelijk te werken en zo een mooie symmetrische figuur te maken (fijne motoriek, analyseren, creëren)
- Laat het een eigen ontwerp maken op de kralenplank. Neem dit over op een sjabloon, zoals je vindt onder deze link: <http://www.kralenplankjes.nl/leeg-voorbeeld-kralenplank.html> Eventueel lamineren en gebruiken voor andere kleuters.
- Laat het op het bovenstaande lege blad een doolhof ontwerpen.
- Laat het zoveel mogelijk verschillende figuren leggen van precies 10, 8, of 5 kralen. Hoeveel verschillende kun je er maken? (creëren, evalueren)
- Gebruik de kralen voor het oefenen van het tellen van ongeordende hoeveelheden. Geef het kind (met al aardig wat getalbegrip) een hoeveelheid kralen en vraag deze precies te tellen. Geef evt. de suggestie om groepjes van 10 te maken in bijv. een plastic bekertje. (analyseren)
- Geef het materialen zoals een kleurendobbelsteen en een gewone dobbelsteen. Vraag het een spel te bedenken met de kralen, kralenplank en dobbelstenen. (creëren)
- Leg een mooie zwart-wit kopie van een dier, landschap of gezicht (zelfportret?) onder de kralenplank en laat het deze zo goed mogelijk namaken.
- Laat het op de kralenplanken mooie figuren maken met elastiekjes.

Tel-wel

- Leg een langwerpige kaart op het bord, bijvoorbeeld met 1 figuurtje. Geef het kind de opdracht het bord rond te gaan en bij elke nieuwe situatie steeds 1 erbij te doen. Dan krijgt het bijvoorbeeld: 2 pinnetjes in het lieveheersbeestje, 3 pionnetjes, 4 blokjes etc. Hier kunnen steeds andere rekenopdrachten bij gegeven worden, zoals:
 - Steeds 2 erbij
 - Steeds 1 eraf
 - Steeds 2 eraf etc.Het moeten steeds rekenopdrachten met kleine getallen erbij of eraf zijn, omdat het kind anders niet genoeg pionnen, blokjes etc. heeft om de rekenopdracht te maken.
- Laat het kind alle opdrachtenkaartjes van een bepaalde soort doorwerken (bijvoorbeeld de kaarten waar de aantallen op vingers staan weergegeven). Kies er één ander object bij dat het kind moet gebruiken (bijvoorbeeld alleen de pionnetjes, alleen de houten eendjes etc.) en geef een rekenopdracht, bijvoorbeeld:
 - Zet steeds dubbel zoveel eendjes op het bord als het aantal op het kaartje (laat het kind dan wel alleen de kaartjes t/m 5 gebruiken, zodat er genoeg eendjes zijn).
 - Zet de pionnetjes op het bord, steeds twee meer als op je kaartje etc.

Paletti plus

Paletti is een zelfstandig werk spel dat zo duidelijk en eenvoudig is, dat de leerlingen er snel zelf mee aan de slag kunnen. Bij elke opdracht hoort een gekleurde steen (met of zonder gat) die in de uitsparing bij het juiste antwoord wordt gelegd. Bij de antwoorden komt de kleur van de steen overeen met de kleur aan de rand van de achterzijde van de opdrachtkaart. De stenen met een gat horen bij de gekleurde randen met een onderbreking. De goede antwoorden zijn gemakkelijk te herkennen.

De mapjes van Paletti hebben elk een eigen symbool en een niveau-aanduiding, zodat Paletti groepsoverschrijdend gebruikt kan worden. Deze is ook terug te vinden op iedere opdrachtkaart. Paletti kan gebruikt worden voor herhaling en verdieping van de leerstof. Paletti is uitstekend geschikt voor zelfstandig en gedifferentieerd werken aansluitend bij de capaciteiten van de leerling. Paletti is ingedeeld in niveaus en niet specifiek in jaar groepen. Het is dus zeer breed inzetbaar voor de hele basisschool.

Paletti plus is ontwikkeld voor kleuters die wat meer uitdaging aan kunnen.

Taal

Rijmduo

- Laat het kind bij elk rijmduo een extra kaartje maken (creëren, analyseren)
- Laat het wisselrijtjes maken. Start met 1 plaatje (kopieer evt. in zwart-wit bovenaan een blad. Stempel het woord eronder. Verander nu 1 letter en maak er zo een ander woord van. Dat mag ook een onzinwoord zijn! (beginnende geletterdheid, creëren)
- Alle duo's gevonden? Bedenk voor enkele duo's een zin/ rijmpje met de woorden. Evt. laten stempelen, typen of een tekening erbij laten maken. (beginnende geletterdheid, creëren)
- Gebruik rijmduo als memory (geheugen, rijmen)
- Leest het kind al? Steek er even werk in om eenvoudige rijmzinnetjes te maken, schrijf ze bijvoorbeeld op gekleurde hoedenstroken. Laat het de zin afmaken met het juiste kaartje. Voorbeeld: Wat ziet mijn oog, pijn en ... (aanvankelijk lezen, analyseren)
- Laat het zelf een rijmduo spel ontwerpen. Ieder een paar setjes tekenen en spelen maar. (creëren)
- Maak kaartjes met daarop 1 van de rijmwoorden. (evt op de achterkant van de bestaande kaartjes plakken of schrijven) zodat ze setjes moeten zoeken van 1 plaatje en 1 rijmwoord. (beginnende geletterdheid)
- Leg het kind uit wat 'beginrijm' is. Leer het rijmpjes zoals 'Liesje leerde Lotje lopen'. Laat ze de plaatjes op beginklank sorteren. Kan het, met zoveel mogelijk van deze woordjes, een zin maken?
- Maak rijmdoos: plak 1 kaartje op een schoenendoos (of kopie van een plaatje natuurlijk...) en verzamel in de doos zoveel mogelijk plaatjes en voorwerpen die hierop rijmen. Laat het daarin creatief zijn, bij 'vuur' mag ook een citroen, want die is zuur. Ook leuk als thuisopdracht!
- Iets heel anders: kies 1 plaatje en kopieer dit midden op een blad. Laat het kind er een mindmap omheen maken.

Letterblokjes

- Geef het kind een blad met woorden, of een bladzijde uit een boekje en geef de opdracht: maak met de letters de woorden na en zeg ze hardop. Laat de moeilijkheid van de woordjes afhangen van wat het kind al kan.

- Laat het kind met de letters zelf woorden vormen die hij al kent.
- Laat het kind zelf allerlei woordjes verzinnen die beginnen met een bepaalde letter.

Bas lotto set 4

- Laat het kind een verhaal maken. Laat hem dit opnemen op een bandje, zodat hij het kan vastleggen. Dit kan op de volgende manieren:
Neem één van de grote platen als onderwerp. Het kind kan op deze plaat zien waar het verhaal over gaat. Er speelt zich steeds een gebeurtenis af. Laat het kind de juiste kleine kaartjes erbij zoeken. Laat hem dan met de plaatjes die op de kleine kaartjes staan een verhaal bedenken. Laat het kind zelf tussen alle kleine kaartjes een vastgesteld aantal kaartjes uitzoeken, waarmee hij een verhaal wil maken. Deze kaartjes hoeven dus niet van dezelfde kleur te zijn, het kind mag zelf zijn fantasie de vrije loop laten gaan.

Bouw- en constructiemateriaal

Knex

- Laat het kind zelf een ontwerp tekenen en laat het vervolgens nabouwen.
- Geef het kind uitdagende voorbeelden van de Knex handleiding.

Kapla

- Laat het kind foto's nabouwen.
- Laat de fantasie van het kind op de vrije loop en laat hem of haar vertellen wat hij of zij gebouwd heeft.

Houten blokken in de bouwhoek

- Zoek samen met het kind foto's van gebouwen en laat het kind zo'n gebouw nabouwen. Je kunt ook enkele foto's van gebouwen in de bouwhoek ophangen, zodat de gebouwen voor alle kinderen ter inspiratie dienen en nagebouwd kunnen worden.
- Geef het kind opdrachten, zoals:
 - Bouw een kasteel met 5 torens, 2 poorten en 5 blokken hoog.
 - Bouw een autogarage waar 7 auto's naast elkaar in passen.
 - Bouw een huis voor je gezin (papa, mama,kinderen).
 - Bouw een speeltoestel met een klimrek en een glijbaan.
 - Bouw een dierentuin met 10 hokken / weides en een pad voor de voetgangers.
 - Bouw een boerderij voor koeien, met een weiland.
 - Bouw een school met 8 klaslokalen.
 - Maak een parkeerplaats voor 10 auto's en 2 vrachtwagens.
- Zet spiegels in de bouwhoek. Spiegeltegels tegen de muur en spiegeltegels op de grond waar de kinderen op kunnen bouwen.
- Laat het kind een bouwtekening maken van het eigen gebouwde bouwwerk. Of laat het kind vooraf iets ontwerpen en het dan bouwen in de bouwhoek.
- Maak een plattegrond van het bouwwerk, eventueel ook met hoogtecijfers.

Ruimtelijk inzicht

Hamertje tik

Geef het kind een beperkt aantal vormen (bijvoorbeeld alleen driehoekjes) en laat hem hiermee bijvoorbeeld een huis maken. Het kind moet zo zelf ontdekken dat twee driehoekjes tegen elkaar weer een vierkant vormen.

- Geef het kind de opdracht een figuur te maken. Het kind mag hierbij alleen een vooraf bepaald aantal stukjes gebruiken, niet meer en niet minder.
- Laat het kind een figuur maken die links en rechts symmetrisch van elkaar moet zijn. Het kind mag hierbij een spiegel gebruiken.
- Timmer zelf een half figuur aan één kant van het bord en laat het kind het figuur symmetrisch afmaken. Het kind mag hierbij een spiegel gebruiken.

Puzzels

- Gooi twee puzzels door elkaar en laat ze vervolgens maken (analyseren, wat hoort bij welke puzzel?)
- Maak de puzzel op zijn kop
- Neem de randjes weg, kan het kind de puzzel nog steeds maken?
- Laat het met 1 stukje beginnen, kan het direct hieraan een volgend stukje leggen? En zo verder?
- Twee kinderen: ieder 1 stukje, de rest omgekeerd op tafel. Om beurten mag een kind een stukje omdraaien, past het? Dan mag je het aanleggen. Past het niet, dan weer omdraaien. (combinatie memory en puzzelen) Wie heeft het grootste deel van de puzzel verzameld?
- Nieuwe puzzel: geef eerst 1 stukje: wat zou de afbeelding zijn van deze puzzel? (analyseren)
- Je kunt ook een (kleuren-) kopie maken van 1 stukje van een nieuwe puzzel en hem 'af' laten tekenen. Daarna natuurlijk de echte puzzel tevoorschijn halen! (analyseren)
- Ontwerp zelf een puzzel: wat voor stukjes maak je? Welke afbeelding gebruik je? (creëren)
- Pak alle puzzels uit de kast en leg ze van gemakkelijk naar moeilijk. Welke lukt al wel? Welke is nog lastig? (evalueren)
- Werk met de kinderen met een puzzelladder: als ze een puzzel gemaakt hebben tellen ze het aantal stukjes, dit noteren ze op de ladder. De volgende keer gaan ze een treetje hoger en nemen een puzzel met meer stukjes. Probeer maar eens hoe hoog je op de ladder kunt komen.
- Zoek eens naar andere puzzels voor in de groep, uitdagend zijn 3D puzzels, de Trizzle puzzel en ook de groeipuzzels blijven boeiend!

Verti-fix

- Laat het kind de moeilijkste kaarten maken die bij het materiaal inbegrepen zitten.
- Laat het kind eerst zelf een kaart maken en laat het kind het ontwerp daarna nabouwen.